

Nr 170.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t beträffande kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond (bilaga 23, punkterna 3—5) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition, för budgetåret 1951/52 beräkna investeringsanslag för följande ändamål, nämligen till Ny ungdomsanstalt 500 000 kronor, till Byggnadsarbeten vid egendomen Hildero 70 000 kronor samt till Vattenanläggning för fångvårdsanstalterna på Hall och Håga 104 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 122, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 9 mars 1951, i ämnet framlagt de förslag, vilka framgå av den följande redogörelsen.

1:o) **Ny ungdomsanstalt för svårbehandlade.** Kungl. Maj:t har (punkt 1, s. 2—28) föreslagit riksdagen att till Ny ungdomsanstalt för svårbehandlade för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Kungl. Maj:t uppdrog den 28 oktober 1949 åt fångvårdsstyrelsen att med biträde av sakkunniga utreda frågan om inrättande av ny sluten ungdomsanstalt för sådant manligt klientel, som nu intages på de provisoriska ungdomsanstalterna i Uppsala och Ystad. Styrelsen och de särskilt tillkallade sakkunniga, som vid bedrivandet av förevarande utredning benämnt sig ungdomsanstaltsutredningen, ha efter fullgjort uppdrag med skrivelse den 15 december 1950 avlämnat sitt betänkande med förslag till en anstalt för svårbehandlade (SOU 1950:47).

Genom införandet av lagen om ungdomsfängelse har avsetts att för lagbrytare i åldern 18—21 år skapa en behandlingsform, som skall giva de intagna fostran och utbildning på särskilda ungdomsanstalter. Ungdomsfängelset avsågs ursprungligen endast för normalklientel. Lagen har emellertid med riksdagens godkännande erhållit en vidsträcktare tillämpning än som från början varit avsedd. Departementschefen har förutsatt, att de svårbehandlade unga lagbrytarna, psykopater och andra, alltjämt skola kunna dömas till ungdomsfängelse.

Det av ungdomsanstaltsutredningen framlagda förslaget avser inrättande av en specialanstalt för manligt, svårbehandlat ungdomsfängelseklientel. Förslaget bygger på erfarenheter av liknande moderna ungdomsanstalter i utlandet och av socialvårdens ungdomsvårdsskolor i vårt land. Förslaget grundar sig på den principen att klientelet ur såväl rena behandlingssynpunkter som säkerhetskrav uppdelas i små grupper, som skola hållas väl avskilda från varandra, »den lilla gruppens princip». En annan ledande tanke är att klientelet behov av medicinsk-psykologisk behandling blir tillgodosett. Departementschefen finner de grundläggande principerna för den tilltänkta behandlingen bärande och anser alltså synnerligen önskvärt att en anstalt av föreslagen beskaffenhet kommer till stånd.

Kostnaderna för anläggandet av anstalten ha av utredningen med utgångspunkt från prisläget sommaren 1950 beräknats till 6 350 000 kronor. Med hänsyn till nödvändigheten av att, särskilt i rådande statsfinansiella läge, alla möjligheter tillvaratagas för att nedbringa kostnaderna för den nya anstalten, anser departementschefen, att spörsmålet om den närmare utformningen av anstalten bör underkastas ytterligare granskning. Departementschefen har för avsikt att låta verkställa en dylik översyn. Härvid får emellertid, framhåller departementschefen, självfallet icke, i syfte att vinna besparingar, någon rubbning ske i de grundläggande principer för anstalten, till vilka departementschefen anslutit sig. Ehuru departementschefen sålunda i avvaktan på resultatet av översynen icke för närvarande kan taga slutlig ställning till utredningens förslag i alla enskildheter, anser departementschefen sig dock redan nu böra närmare utveckla sin principiella inställning till den tilltänkta anstalten. Departementschefen har härom anfört följande.

Vid planläggningen av den nya anstalten torde man såsom utredningen böra räkna med ett elevaltal mellan 60 och 70. De grupper, i vilka klientelet bör uppdelas, torde icke böra omfatta flera elever än att syftet med den avsedda behandlingsformen uppnås. Varje sådan behandlingsgrupp bör förläggas till en särskild paviljong, belägen på lämpligt avstånd från övriga byggnader. Den byggnadstekniska utformningen av paviljongerna torde böra närmare prövas vid den kommande översynen.

I fråga om säkerhetsanordningar har utredningen förutsatt att till en början endast såsom isoleringsavdelning avsedd paviljong bör förses med nätstängsel. Länsstyrelsen i Östergötlands län och Sveriges fängvårdsmannaförbund anse däremot, att säkerhetsanordningarna redan från början borde utbyggas kraftigare. Å andra sidan har socialstyrelsen ifrågasatt viss upp- mjukning av utredningens förslag på denna punkt. För egen del anser jag det viktigaste i utgångsläget vara, att byggnadsplanen medger, att mekaniska stängselanordningar lätt kunna uppföras kring byggnaderna om så erfordras. Man måste vidare förutsätta att paviljongerna bliva i sig själva mycket solitt utförda. Till åstadkommande av säkerhet bidrager vidare i hög grad smågruppsystemet med dess intima kontakt mellan elever och personal. Skulle klientelet visa oro eller farlighet, synes det riktigast att temporärt förstärka tillsynen på avdelningen i fråga. Såvitt möjligt bör omslutningsmur eller annat stängsel kring hela anstaltsområdet undvaras dels på grund av de pedagogiskt ogynnsamma verkningar som ett dylikt

ytterstängsel medför och dels på grund av de höga kostnader som äro förbundna med dess uppförande och kontinuerliga bevakning. I sistnämnda hänseende må framhållas, att enligt all erfarenhet även höga stängsel äro till ringa nytta, om de ej äro bevakade. Jag ansluter mig sålunda i fråga om säkerhetsanordningarnas yttre utformning i huvudsak till utredningens förslag. Därvid vill jag emellertid understryka betydelsen av att rymningarna från en anstalt av det förutsatta slaget icke få bliva så talrika, att de medföra svårigheter för bygdens befolkning. Skulle så bliva fallet, böra ytterligare åtgärder vidtagas, såsom utökning av bevakningen och anordnande av omslutningsstängsel.

Såsom förut nämnts kännetecknas den föreslagna utformningen av anstalten, förutom av »den lilla gruppens princip», av anordningar för att tillgodose klientelet behov av medicinsk-psykologisk behandling. Anstalten föreslås sålunda utrustad med bl. a. en särskild mottagningsavdelning för nykomlingar samt en sjukavdelning. Mot utredningens förslag i dessa avseenden har jag i princip icke något att erinra.

På grundval av en undersökning av ungdomsfängelseklientelet har utredningen föreslagit, att verkstäder inrättas för utbildning i metallarbete, bil- och motorreparationer samt byggnadsarbete. Jag biträder detta förslag och anser likaså i enlighet med utredningen, att utbildning lämpligen bör anordnas i trädgårdsarbete. Däremot kan jag — främst med hänsyn till angelägenheten av att i görligaste mån begränsa anläggningskostnaderna för anstalten — icke tillstyrka förslaget om uppförande av ett maskintvätteri. Det fåtal intagna som avsetts skola beredas undervisning i nämnda yrke torde utan olägenhet kunna erhålla utbildning inom annan vid anstalten förekommande yrkesgren. Med anledning av vad överstyrelsen för yrkesutbildning anfört beträffande yrkesutbildningens bedrivande m. m. torde denna fråga, vars lösning i ena eller andra riktningen icke inverkar på anstaltens utformning, böra upptagas till ytterligare övervägande av fångvårdsstyrelsen.

Den av utredningen och i vissa remissyttranden berörda frågan om det lämpligaste intagningsförfarandet är jag för närvarande icke beredd att taga någon bestämd ställning till. Denna fråga synes böra göras till föremål för ytterligare överväganden.

Det synes mig fullt klart, att anstalten på grund av sin karaktär bör ställas under ledning av en psykiater, vilken även bör fungera såsom rådgivande psykiater vid andra ungdomsanstalter. Huruvida jämte denne någon ytterligare läkare bör finnas vid anstalten torde närmare få övervägas vid den tilltänkta översynen. Likaså torde därvid få prövas den nya anstaltens personalbehov i övrigt samt frågor angående löneställning och tjänstebemärkning.

Utredningens uppslag att utnyttja lämpliga personer i anstaltens grannskap såsom anstaltsbesökare anser jag vara mycket betydelsefullt. De försök i nämnda hänseende som hittills gjorts i vårt land ha i stort sett utfallit väl och mana till efterföljd. Det bör emellertid tillses, att dessa anstaltsbesökare icke tilldelas större uppgifter än de mäktat med. Sålunda böra de icke anlitas för uppgifter tillhörande socialtjänsten — anskaffande av arbete efter frigivning o. d. — utan uteslutande hänvisas att fylla den vänligt inställda och förestående medmänniskans roll.

I enlighet med vad medicinalstyrelsen och ungdomsfängelsenämnden uttalat bör den nya anstalten ställas under tillsyn av medicinalstyrelsens inspektör för barna- och ungdomsvården.

I likhet med utredningen anser departementschefen, att den nya anstalten bör förläggas till en plats inom bekvämt räckhåll för anstalten å Skenäs. Med den nuvarande förläggningen av en mottagningsanstalt i Nyköping, en öppen anstalt å Skenäs samt två slutna anstalter i Uppsala och Ystad äro ungdomsanstalterna spridda över ett mycket stort område. Därjämte finnes anordnad en liten öppen anläggning, Björkahemmet, utanför Stockholm, för elever som i regel blott bo på hemmet och arbeta utanför. Såsom framgår av nästföljande anslagspunkt avses ytterligare en liknande anläggning av öppen typ, Hildero, skola tillkomma i Asmundtorp utanför Landskrona. I ett anstaltssystem, som bygger på differentiering av klientelet mellan olika anstalter efter dess beteendetyper och behandlingsbehov, är det förenat med betydande nackdelar att ha långa och obekväma transportvägar. De stora avstånden försvåra därjämte möjligheterna till gemensamt utnyttjande av läkare och annan specialutbildad personal. Dessa synpunkter göra sig ej så mycket gällande i fråga om sådana mindre anstalter som Björkahemmet och Hildero, för vilka klientelet huvudsakligen blir särskilt utvalt, men äro av väsentlig betydelse för ungdomsfängelsets huvudanstalter.

Departementschefen har i detta sammanhang erinrat om att sedan riksdagens revisorer år 1949 kritiserat det stora antalet omplaceringar av fångvårdsklientelet mellan olika anstalter utredning igångsatts inom justitiedepartementet för att komma till rätta med detta problem. Flera olika möjligheter ha därvid övervägts, bl. a. en uppdelning av fångvårdens anstalter enligt ett räjongsystem med centralfängelserna som huvudanstalter och en grupp av närliggande slutna anstalter och kolonier som differentieringsanstalter. Genom en dylik anordning skulle man för huvudmassan av fångklientelet kunna begränsa transporter till anstalter som ligga så nära, att transportererna regelmässigt kunna verkställas med huvudanstaltens bil. Även i andra hänseenden synes det möjligt att vinna betydande fördelar med ett sådant system. Om detta skulle genomföras, böra uppenbarligen ungdomsbehandlingen och abnormbehandlingen bilda särskilda specialräjonger. Därvid bör man enligt departementschefens mening särskilt inom ungdomsbehandlingen sträva efter att få anstalterna så förlagda, att de lätt kunna nås från varandra.

Vad beträffar den närmare placeringen av den nya anstalten har utredningen, sedan flera olika förslag undersökts, slutligen stannat vid att föreslå en del av kronoegendomen Tuna i Rystads socken vid sjön Roxen i Östergötland. Det avsedda området synes enligt departementschefen utgöra en i olika hänseenden mycket lämplig förläggningsplats. Naturförhållandena äro utmärkta för ändamålet, en större stad, Linköping, ligger på det lämpliga avståndet av cirka en mil, och till den andra stora ungdomsanstalten, Skenäs, kan man komma med $1\frac{1}{2}$ —2 timmars bilresa. Med hänsyn härtill och då staten skulle taga i anspråk sin egen mark samt det närmaste samhället, Ekängen, ligger på andra sidan ett åtskiljande, mer än en kilometer brett skogsområde, har departementschefen ansett av länsstyrelsen i Östergötlands län och ortsbefolkningen uttryckta farhågor icke kunna tillmätas så stor be-

tydelse, att anstalten på grund därav bör förläggas på annat håll. Departementschefen tillstyrker således utredningens förslag angående anstaltens placering. Det av utredningen föreslagna namnet *Roxtuna* anses vara väl valt och har redan allmänt godtagits i diskussionen om den nya anstalten.

Då anstaltsområdet är avsett att tagas i anspråk för annat ändamål än jordbruk förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser angående överförande i redovisningshänseende av ifrågavarande markområde från domänverkets fond till fångvårdsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond samt att i samband därmed föreskriva med vilka värden fonderna skola ned- resp. uppskrivas.

Med övertagandet av nu avsedda markområde förutsättes följa skyldighet för fångvården att anordna viss vattenledning för huvudegendomens räkning samt att svara för att befintliga avlopp och öppna diken hållas i stånd m. m. I den mån härmed sammanhängande kostnader äro av engångsnatur och stå i direkt samband med den nya anstaltens uppförande, anses medel för deras bestridande böra beräknas under det anslag å kapitalbudgeten som begäres för förberedande arbeten för den nya anstalten. I övrigt förutsätts kostnaderna, där de icke skola gäldas från statens allmänna fastighetsfond, få bestridas med anlitan av fångvårdsanstalternas omkostnadsanslag. På domänstyrelsen bör ankomma att med huvudegendomens arrendator överenskomma om den nedsättning av arrendeavgälden, som är skälig med hänsyn till hans frånträdande av visst område till den nya anstalten.

För nästa budgetår anses anslag böra äskas endast för sådana förberedelsearbeten, vilka icke ha direkt sammanhang med anstaltens definitiva utformning. Sålunda torde medel böra finnas tillgängliga för vissa kostnader i samband med omdisposition av marken ävensom för röjningsarbeten, väg- och vattenanläggningar, ritningar m. m. De sammanlagda kostnaderna härför ha uppskattats till högst 500 000 kronor. Sedan ståndpunkt tagits till anstaltens slutliga utformning avser departementschefen att återkomma till de anslagsäskanden som påkallas därav.

Utskottet har i förevarande sammanhang till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ivar Nilzon* (I: 401) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Mysinge (II: 546), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 122 i vad den avser anslag till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade hos Kungl. Maj:t begära ny omprövning av ifrågavarande ärende med hänsynstagande till de synpunkter som i motionerna anförts eller, därest riksdagen skulle bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, att riksdagen måtte uttala sig för att den nya ungdomsanstalten redan från början förses med sådana säkerhetsanordningar att rymningsförsök kunna effektivt förhindras;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sunne* (I: 402) och den andra inom andra kammaren av herr *Bergstrand* (II: 548), i vilka hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts

förslag om anvisande av 500 000 kronor till förberedelsearbeten för den planerade anstalten Roxtuna;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar Eskilsson och Cassel (I: 403) och den andra inom andra kammaren av fröken Wetterström m. fl. (II: 547), i vilka hemställts, att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ny ungdomsanstalt för svärbehandlade m. m. måtte hemställa om ny utredning.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina förslag, hänvisas till motionerna II: 546, II: 548 och I: 403.

I skrivelse till statsutskottet den 3 april 1951 ha stadsfullmäktige i Linköping hemställt, att utskottet vid behandlingen av förevarande ärende måtte taga hänsyn till i huvudsak följande synpunkter.

Linköping har ökat sitt invånarantal från 35 234 den 31 december 1938 till 54 552 den 31 december 1950. Staden har icke någon annan tillfredsställande badplats än det 1938 invigda och inom själva stadsbebyggelsen belägna konstgjorda Tinnerbäcksbadet, vilket för en stad av Linköpings nuvarande storlek icke är till fyllest. Området kring Roxens sydöstra strand med Tuna kronoegendom och det därå belägna föreslagna anstaltsområdet är det enda vid Linköping, där ett friluftsbad av någorlunda tillfredsställande beskaffenhet skulle kunna ordnas och till vilket stadsborna skulle ha möjlighet att dagligen färdas med cykel. Området är dessutom det enda strandområde vid Roxen i Linköpings närhet, som är skogbevuxet och som erbjuder möjligheter för en trivsamt sommarstugebebyggelse. Med hänsyn till det anförda framstår det som ett önskemål att en omprövning av plats för ungdomsanstalten måtte komma till stånd.

Utskottet. Det är för riksdagen väl känt, at tsvensk fångvård för närvarande befinner sig i ett brytningsskede, som har karaktären av en djupgående kris. Yrkesutbildning och fostran ha endast delvis kunnat genomföras på ett sätt, som svarar mot de straffverkställighetsprinciper vilka riksdagen avsett skola tillämpas. Svåra oroligheter ha förekommit i de slutna anstalterna. Rymningar ha snart sagt hört till ordningen för dagen. Återfallen i kriminalitet ha varit talrika.

Vad särskilt angår frågan om behandlingen av unga lagöverträdare avsågs, som i propositionen framhållits, genom införandet av lagen om ungdomsfängelse att för lagbrytare i åldern 18—21 år skapa en behandlingsform, som under beaktande av elevernas individuella behov och förutsättningar skulle giva de intagna fostran och utbildning på särskilda ungdomsanstalter. Med utgångspunkt från att de principer, på vilka denna lagstiftning bygger, i stort sett äro sunda och riktiga, ansluter sig utskottet till departementschefens uppfattning att de ogynnsamma erfarenheterna av denna behandlingsform icke förrän den fått prövas under fullvärdiga omständigheter kunna utgöra ett skäl för en begränsning av nuvarande tillämpning av ungdomsfängelselagen.

I motionerna I: 402 och II: 548 uttalas, att det inom landet råder mycket delade meningar om effekten av arbetet vid våra ungdomsvårdsskolor och om vårt öppna ungdomsfängelse vid Skenäs hittills motsvarat förväntningarna. I stort måste nog, sägs det i motionerna, konstateras att vi tills vidare sakna övertygande bevis för att de teoretiskt så välgrundade, nya behandlingsmetoderna i sin praktiska tillämpning hittills vunnit de resultat och givit samhället det utbyte man väntat. Dessa uttalanden torde, såvitt de avse ungdomsfängelset — anledning saknas för utskottet att i förevarande sammanhang behandla ungdomsvårdsskolorna — giva ett riktigt uttryck åt en opinion, som kommit att omfatta ifrågavarande behandlingsform med växande besvikelse och misstro. För egen del anser utskottet, att de nedslående erfarenheterna kunna bero på den bristfälliga anstaltsorganisationen och de i övrigt otillfredsställande behandlingsresurserna. Utskottet finner därför vad i motionerna på denna punkt anförts snarast utgöra ett motiv för att tillföra ungdomsfängelset de resurser, som erfordras för att man skall kunna få en uppfattning av vad denna behandlingsform under tillfredsställande betingelser duger till.

Utskottet anser liksom departementschefen att en nyorientering av behandlingstekniken bör komma till stånd. Härvid synes det utskottet att själva personaluppsättningen är av utomordentlig betydelse för att åsyftade resultat skola uppnås. Ehuru man enligt utskottets mening härvidlag icke får överdriva betydelsen av teoretisk utbildning i olika avseenden, finner utskottet liksom departementschefen en förstärkning av det psykologiska inflytandet på behandlingen angelägen. Med hänsyn till den abnormitetsbelastning som föreligger hos det ungdomsfängelseklientel som behöver specialbehandling förordar utskottet även att det medicinska inflytandet på behandlingen av detta klientel förstärkes.

Fångvårdens byggnadsbestånd är i huvudsak ålderdomligt. Byggnaderna äro därjämte otillräckliga för nuvarande beläggning. För det svårbehandlade klientelet finnes icke någon anstalt av tillräckligt effektiv karaktär. Med hänsyn härtill ansluter sig utskottet, som understryker att man icke får hysa övertro på själva anstaltsbyggnadens roll i behandlingsprogrammet, till departementschefens uppfattning att inrättandet av en ny och effektiv anstalt för svårbehandlade ungdomar är en angelägenhet av stor vikt.

Vad departementschefen anfört i fråga om grunderna för behandlingen vid den tilltänkta anstalten finner sig utskottet i princip kunna tillstyrka. Utskottet förordar alltså, att klientelet ur såväl rena behandlingssynpunkter som säkerhetskrav uppdelas i små, väl avskilda grupper, »den lilla gruppens princip». Utskottet har ovan jämväl förordat, att klientelet behov av medicinsk-psykologisk behandling blir tillgodosett.

Departementschefen har i fråga om kostnaderna för anstalten uttalat att de måste bli jämförelsevis betydande; med utgångspunkt från prisläget sommaren 1950 ha de beräknats till 6 350 000 kronor. Som socialstyrelsen uttalat torde kostnaderna med numera inträffade prisstegringar komma att uppgå till 8 200 000 kronor. Departementschefen anser kostnadsfrågan vara

så betydelsefull, att spørsmålet om den närmare utformningen av anstalten bör underkastas ytterligare granskning. Departementschefen har för avsikt att låta verkställa en dylik översyn, varvid emellertid självfallet icke, i syfte att vinna besparingar, någon rubbning får ske i de grundläggande principerna för anstalten. I motionerna I: 401 och II: 546 uttalas att av statskontoret anförda erinringar i anledning av kostnadernas storlek böra bli föremål för övervägande vid en förnyad omprövning av anstaltsfrågan. I motionerna I: 402 och II: 548 anföres, såvitt nu är i fråga, att inför de väldiga kostnader, som den projekterade anläggningen kommer att draga, den frågan i första hand inställer sig, om utbytet för samhället kan motivera en så avsevärd investering. Vidare uttalas, att det tills vidare icke kunnat göras sannolikt, att icke genom mindre kostnadskrävande och för våra möjligheter bättre anpassade åtgärder lika goda resultat kunna vinnas. I motionerna I: 403 och II: 547 uttalas, att motionärerna finna att planerna på ett ungdomsfängelse vid Roxtuna måste revideras, så att kostnaderna för såväl anläggningen som löpande vård väsentligen beskäras. Innan en ny kalkyl framlagts, synes anslag för planens realiserande icke böra beviljas.

För egen del finner utskottet i likhet med motionärerna de av ungdoms-anstaltsutredningen framlagda kostnadsberäkningarna vara alltför höga för att kunna av riksdagen godtagas. Att märka är att till de nu redovisade kostnaderna komma erforderliga belopp för inrättande av ett antal kolonier. Även om anstalten med hänsyn till de speciella kraven ur behandlings- och säkerhetssynpunkt måste bli förhållandevis dyr och även om kostnaderna, såsom i propositionen framhålles, på lång sikt kunna komma att motsvaras av besparingar på grund av minskat antal återfall i brott och minskat behov av samhällsvård, kvarstår dock behovet av en väsentlig nedskärning av utredningens förslag i fråga om byggnadskostnaderna. Utskottet förordar därför, att den av departementschefen förordade översynen kommer till stånd, innan frågan om anslag till själva anstalten underställes riksdagen.

Vid översynen synes en allsidig och ingående prövning böra ske av alla möjligheter att åstadkomma väsentliga besparingar utan att de mest grundläggande principerna för anstalten rubbas. För att detta mål skall vinnas bör den blivande utredningen innefatta en förstärkt representation för allmän ekonomisk och administrativ erfarenhet. Bland uppslag i fråga om byggnadskostnaderna, som vid omprövningen böra komma under övervägande, vill utskottet nämna möjligheten att lösa gruppernas förläggningsfråga genom tillämpning av radhus- eller stjärnhusbyggnadssätt. Övervägas bör också, om icke billigare material kan komma till användning, utan att säkerhetskravet eftersättes. Möjligen skulle vissa byggnader kunna uppföras av monteringsfärdigt material. Utnyttjande i största möjliga utsträckning av fångvårdsklienteletets arbetskraft vore självfallet ägnat att nedbringa kostnaderna. Det torde böra undersökas om det icke räcker att personalbostäder uppföras vid själva anstalten huvudsakligen endast för den för vården och bevakningen erforderliga personalen. Beträffande möjligheterna att bereda övrig personal bostäder synas överläggningar böra upptagas med

Åkerbo blivande storkommun. I fråga om de löpande kostnaderna synes omprövningen i första hand böra avse personaluppsättningen.

Ehuru utskottet utgår från, att det bakom ovan redovisade motionsyrkanden liggande syftet genom det ovan anförda i huvudsak tillgodosetts, förordar utskottet att dessa motionsyrkanden med hänsyn till sin avfattning antingen icke bifallas eller ock icke föranleda åtgärd.

Vad departementschefen anført i fråga om säkerhetsanordningar för anstalten kan, såsom i motionerna I: 401 och II: 546 framhålles, synas ägnat att inge betänkligheter. Allmänt sett kan det enligt utskottets mening knappast anses förenligt med rättssäkerheten att en liten grupp kriminella element tillåtes vålla svårigheter för den laglydiga befolkningen i en hel bygd. Å andra sidan torde, såsom departementschefen framhållit, skäl tala mot uppförandet av en omslutningsmur eller ett stängsel. Vid övervägande av denna fråga har utskottet, om än med tvekan, funnit sig böra förorda departementschefens förslag, innebärande att endast såsom isoleringsavdelning avsedd paviljong nu förses med nätstängsel, men att beträffande anstalten i övrigt byggnadsplanen utformas så, att mekaniska stängselanordningar lätt kunna uppföras om så erfordras. Skulle rymningarna bli så talrika, att de medföra svårigheter för bygdens befolkning, böra ytterligare åtgärder vidtagas, såsom utökning av bevakningen och anordnande av omslutningsmur.

Det alternativa yrkandet i motionerna I: 401 och II: 546 i fråga om säkerhetsanordningar torde vid ett bifall till utskottets ovanstående förslag icke böra av riksdagen bifallas.

Med hänsyn till vad som anförts i motionerna I: 401 och II: 546 ävensom av stadsfullmäktige i Linköping angående anstaltens förläggning har utskottet ställt sig betänksamt gentemot departementschefens förslag i fråga om den nya anstaltens förläggning. Utskottet har likväl slutligen funnit sig böra godtaga Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Vid detta ställningstagande har utskottet låtit sig vägledas av synpunkten, att betydande fördelar synas stå att vinna genom att transporter till och från Skenäs kunna verkställas med anstaltens bil och att någon annan förläggningssort icke synes stå att uppbringa inom den räjong, som möjliggör användande av detta transport-system.

Med anledning av förslaget att den nya anstalten bör ställas under tillsyn av medicinalstyrelsens inspektör för barna- och ungdomsvården vill utskottet erinra, att fångvårdsstyrelsen såsom sakkunnig i hälsovårdsärenden har en högt kvalificerad psykiater. Med hänsyn härtill och då varje läkare beträffande utövningen av sin verksamhet är ställd under medicinalstyrelsens insecende avstyrker utskottet ifrågavarande förslag såsom innebärande en överorganisation.

Vad departementschefen i övrigt anført och föreslagit har icke givit utskottet antedning till annan erinran än att det äskade beloppet för sådana förberedelsearbeten, vilka icke ha direkt sammanhang med anstaltens definitiva utformning, med hänsyn till vad utskottet ovan anført synes kunna reduceras till 300 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 401 och II: 546, I: 402 och II: 548 samt I: 403 och II: 547

a) till *Ny ungdomsanstalt för svårbehandlade* för budgetåret 1951/52 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anført i fråga om översyn av kostnaderna för den nya ungdomsanstalten.

2:o) **Byggnadsarbeten vid egendomen Hildero.** Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 28—33) föreslagit riksdagen att till Byggnadsarbeten vid egendomen Hildero för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 70 000 kronor.

Sedan de som ungdomsanstalter använda kolonierna Mäshult och Leverstad av olika anledningar befunnits olämpliga för att vidare tagas i anspråk för sådant ändamål och därför nedlagts, har tillgången på öppna platser och på differentieringsmöjligheter inom den öppna ungdomsfängelsevården minskat så att allvarlig fara uppstått för ungdomsfängelsets funktion. Sålunda är läget för närvarande sådant, att ett icke obetydligt antal ungdomsfängelseelever, som bort erhålla öppen vård, måst omhändertagas på slutna anstalter, vilket strider mot såväl ungdomsfängelselagens bokstav som dess syfte. Det är därför synnerligen angeläget att beträffande ifrågavarande klientel snarast få till stånd vidgade resurser för öppen och differentierad vård. Då det icke synes möjligt att omändra någon redan befintlig koloni till ungdomsanstalt anses en ny koloni böra upprättas.

En dylik koloni, avsett för ungdomsfängelseelever med god prognos, vilka huvudsakligen kunna sysselsättas med arbete under frigång, föreslås skola förläggas vid egendomen Hildero utanför Landskrona.

Mot koloniens förläggning till Hildero har kommunalnämnden i Asmundtorps kommun framfört erinringar, varvid återopats bl. a. att kommunen hos socialstyrelsen ansökt att få förvärva egendomen för anordnande av medborgarhus samt att anstalten skulle utgöra hinder för kommunens utveckling och planerad bebyggelse ävensom medföra en allmän känsla av otrygghet inom kommunen. Departementschefen har ansett de av kommunalnämnden sålunda uttalade farhågorna överdrivna och icke kunna tillmätas någon avgörande betydelse.

Vid den nya kolonien, som tills vidare anses böra vara anknuten till Ystadsanstalten, förutsättes skola beredas plats för ett 15-tal elever som visat pålitlighet och andra förutsättningar för vård under fria former. Hinder bör icke möta mot att elever med god prognos överföras till anstalten direkt från mottagningsanstalten.

För att Hildero skall kunna tagas i anspråk som ungdomsanstalt, är det

nödvändigt att vissa ombyggnads- och förbättringsarbeten bliva utförda på huvudbyggnaden. Kostnaderna härför ha beräknats till 70 000 kronor.

Den nya koloniens personaluppsättning föreslås skola utgöras av en föreståndare i Ce 19, en biträdande husföreståndare i Cg 13 samt, med anställning såsom extra tjänstemän, en överkonstapel, en vaktkonstapel och ett ekonomibitråde. Härjämte förordas inrättande av en tjänst för deltidsanställd kurator med ett arvode av 1 800 kronor för år. Till Ystadsanstaltens föreståndare föreslås skola utgå ett årligt arvode av 300 kronor för bestyr i samband med koloniens anknötning till nämnda anstalt. Då samtliga ifrågasvarande personalkostnader täckas av redan framställda anslagsäskanden erfordras icke nu någon ytterligare uppräknig av avlöningsanslaget för fångvårdsanstalterna.

Beträffande den fortsatta redovisningen av egendomen Hildero förordas, att byggnaderna bokföras å fångvårdsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond och jordområdena å statens domäners fond. Det förutsattes få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela härför erforderliga bestämmelser.

Utskottet har i förevarande sammanhang till behandling förehaft en inom andra kammaren av herrar *Hansson* i Önnarp och *Hansson* i Skegrie väckt motion (II: 549), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 122 måtte besluta att dels avslå det under punkt 2 äskade investeringsanslaget av 70 000 kronor till byggnadsarbeten vid egendomen Hildero och dels uttala att nämnda egendom måtte försäljas till Asmundstorps kommun i Malmöhus län.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt förslag, hänvisas till motionen.

Utskottet understryker departementschefens uttalande att vid anstalten bör beredas plats för elever som visat pålitlighet och andra förutsättningar för vård under fria former. Om så sker, torde de i motionen II: 549 avsedda farhågorna hos ortsbefolkningen — vilka skulle kunna med samma rätt åberopas beträffande varje ort, dit en koloni föreslås förlagd — komma att befinnas överdrivna. Med hänsyn härtill och då vad i övrigt i motionen anförts icke torde böra föranleda ett frångående av departementschefens förslag, föreslår utskottet att motionen icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Kungl. Maj:ts förslag har icke givit utskottet anledning till erinran.

Under åberopande härav hemställer utskottet,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 549 till *Byggnadsarbeten vid egendomen Hildero* för budgetåret 1951/52 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 70 000 kronor.

3:o) Vattenanläggning för fångvårdsanstalterna på Hall och Håga. Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 34—37) föreslagit riksdagen att till Vattenanläggning för fångvårdsanstalterna på Hall och Håga för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 80 000 kronor.

Med hänsyn till de svårigheter som yppat sig att tillgodose vattenbehovet vid fångvårdsanstalterna på Hall och Håga anvisade riksdagen för budgetåret 1948/49 ett investeringsanslag av 116 000 kronor för anläggande av en vattenledning till sjön Uttran. Därvid förutsattes dock att man genom vissa grundvattenundersökningar skulle pröva, huruvida icke en annan anordning vore att föredraga, och Kungl. Maj:t erhöll befogenhet att disponera anvisade medel på sätt som kunde befinnas mest ändamålsenligt.

Vattenförsörjningen för ifrågavarande anstalter befinner sig i ett läge, som nödvändiggör att frågan snarast ordnas på ett betryggande sätt. Departementschefen har nu ansett sig böra förorda, att anstalterna anslutas till Södertälje stads vattennät. Kostnaderna härför ha beräknats till cirka 196 000 kronor. Då detta behov till ett belopp av 116 000 kronor täckes av redan anvisat anslag, föreslås för det härutöver erforderliga beloppet, 80 000 kronor, anvisas ett nytt anslag å riksstaten för budgetåret 1951/52. Kostnaderna förutsätts skola i görligaste mån nedbringas genom anlitan- de av fångarbetskraft.

Utskottet har under hand inhämtat, att Södertälje stad numera erbjuder fångvårdsstyrelsen en vattenavgift av 25 öre per kubikmeter. Då den av departementschefen förordade lösningen under sådana förhållanden synes för statsverket förmånlig och då anslagsberäkningen icke givit utskottet anledning till erinran, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vattenanläggning för fångvårdsanstalterna på Hall och Håga* för budgetåret 1951/52 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 80 000 kronor.

Stockholm den 22 maj 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Mannerskantz, Gillström, fröken Andersson, herrar Sundelin, Näsström, Hesselbom, Edin, Einar Persson, Birger Andersson, Axel Andersson, Edvin Thun, Bergman, Pålsson och Bengtson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malm- borg i Skövde, Mårtensson i Uddevalla, Wallentheim, Rubbestad, Eriksson i Sandby, Bergstrand, Åkerström, Thapper, fröken Elmén, herr Birke, fru Ericsson i Luleå, herrar Johansson i Mysinge och Nihlfors.

Reservation

vid punkten 1:o) (Ny ungdomsanstalt för svårbehandlade)

a) av herrar *Pålsson, Bengtson, Rubbestad, Bergstrand, Birke* och *Johansson* i Mysinge, vilka ansett, att utskottet bort med tillstyrkande av motionerna föreslå riksdagen att avslå Kungl. Maj:ts förslag samt hos Kungl. Maj:t hemställa om ny utredning och att därför

dels utskottets yttrande på s. 9 fr. o. m. det stycke, som börjar med orden »Ehuru utskottet», t. o. m. det stycke, som slutar med »300 000 kronor», bort hava följande lydelse:

»Av det anförda framgår, att utskottet icke är berett tillstyrka anvisande av medel förrän frågan om en ny ungdomsanstalt i sin helhet ytterligare utretts.

Vid denna utredning synes även frågan om säkerhetsanordningar för anstalten ävensom för övriga ungdomsanstalter som kunna påverkas av reformen böra komma under omprövning med beaktande av de synpunkter, som anförts i motionerna I: 401 och II: 546.

Med hänsyn till vad som anförts i nyssnämnda motioner ävensom av stadsfullmäktige i Linköping angående anstaltens förläggning förordar utskottet att även denna fråga tages under förnyat övervägande.

Vid detta ställningstagande saknar utskottet anledning att nu ingå på vad departementschefen i övrigt anför och föreslagit.»

dels ock utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»att riksdagen må med bifall till motionerna I: 401 och II: 546, I: 402 och II: 548 samt I: 403 och II: 547

a) avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en ny, allsidig utredning av frågan om en ny ungdomsanstalt för svårbehandlade, vilken utredning — förutom kostnadsfrågan — i sig bör innefatta frågorna om effektiva säkerhetsanordningar även vid övriga ungdomsfängelseanstalter och platsen för den nya anstaltens förläggning.»

b) av herr *Skoglund* i Doverstorp.